

21 - Teksten selecteren en gebruiken voor luister- en lees oefeningen op basisniveau

Doelstelling: Vrijwilligers suggesties aanreiken voor het vinden van geschikte teksten voor luister- en lees oefeningen op basisniveau en hoe ze te gebruiken in hun taalondersteuningsactiviteiten.

Inleiding

Vluchtelingen moeten zo goed mogelijk hun gesprekspartners kunnen begrijpen. Dat geldt ook voor aankondigingen op openbare plaatsen, bv. stations, openbaar vervoer, supermarkten enz. Ze willen wellicht ook het nieuws of sportevenementen op tv kunnen volgen. Via eenvoudige dialogen en andere teksten in luisteroefeningen kunnen vluchtelingen vertrouwd raken met de gesproken taal en versterken ze hun taalvaardigheid.

Vluchtelingen moeten ook bepaalde tekstsoorten kunnen lezen in de doeltaal zoals berichten, instructies, folders, sms'en en e-mails. Naast deze praktische noden kan het lezen van de taal hun leerproces ondersteunen omdat leesteksten, in tegenstelling tot gesproken teksten, 'visueel' zijn en taalverwervers de mogelijkheid bieden om ze steeds opnieuw te herlezen. Vluchtelingen in je groep die in hun moedertaal laaggeletterd zijn en niet vertrouwd met het Latijnse alfabet, hebben evenwel speciale ondersteuning nodig (zie Tool 15 – *Taalondersteuning bieden aan laaggeletterde vluchtelingen*).

LUISTEROEFENINGEN

Geschikte teksten voor luisteroefeningen:

- aankondigingen op openbare plaatsen, bv. station, ziekenhuis of winkel,
- opgenomen berichten, bv. voicemailberichten op een gsm,
- dialogen tussen mensen die informatie of diensten vragen en geven, bv. bank, loket voor ticketverkoop, dokterspraktijk enz.,
- korte nieuwsitems op tv, voornamelijk over onderwerpen waarmee vluchtelingen vertrouwd zijn,
- korte conversaties tussen mensen over allerlei onderwerpen, bv. groeten overbrengen, uitnodigingen en voorstellen formuleren, vragen naar uitleg enz.

Overweeg de volgende vragen:

Is de luisteractiviteit geschikt voor mijn groep?

- Is mijn groep min of meer vertrouwd met het onderwerp of de situatie? Bevat de tekst bekende woordenschat en uitdrukkingen?
- Is mijn opgenomen tekst of dialoog duidelijk verstaanbaar? Is mijn opname hoorbaar voor alle deelnemers?
- Hebben de sprekers geen vreemd accent of spreken ze niet zeer vlug?

- Klinkt de voorgelezen tekst authentiek? Bijvoorbeeld: klinkt een 'aankondiging' als dusdanig?
- Kunnen de vluchtelingen de opnames meer dan een keer beluisteren?

Houdt de luisteroefening verband met onderwerpen die aan bod komen in je andere taalondersteuningsactiviteiten?

Het is vaak interessant om teksten te selecteren die samenhangen met onderwerpen en situaties die al aan bod zijn gekomen in je taalcoaching. Als vluchtelingen bijvoorbeeld werken aan een scenario voor het gebruik van gezondheidsdiensten (zie Tool 44 - [Gebruikmaken van de gezondheidszorg](#)), kies je een dialoog of tekst uit die context. Vluchtelingen kunnen je hierbij helpen met eigen teksten of suggesties doen van teksten die hen interesseren of die ze om praktische redenen willen begrijpen. Het kan ook gaan om vragen van een onthaalmedewerker, een gezondheidswerker of om een aankondiging die ze ergens hoorden.

Is de luisteractiviteit relevant en/of interessant voor jouw groep?

Luisteren naar wat je hoort en het ook begrijpen kan moeilijk zijn omwille van tijdsdruk, onbekende woordenschat of door de uitspraak van de spreker. Vluchtelingen zullen sneller gemotiveerd zijn om mee te werken aan luisteroefeningen als de informatie voor hen nuttig of interessant is. Wanneer een vluchteling een luisteroefening voorstelt, bepaal dan of het onderwerp nuttig is voor de hele groep:

- Bevat de oefening relevante informatie voor het dagelijkse leven (bv. voeding, gezondheidsdiensten, vrijetijdsbesteding)?
- Gaat het om iets waarmee de deelnemers zich kunnen identificeren of dat ze hebben meegemaakt? Gaat het om een specifiek onderwerp, bv. internationaal nieuws, bekende mensen of een lokale gebeurtenis?
- Bevat het onderwerp een interessante of leuke invalshoek?
- Gaat het over de manier waarop mensen in het gastland reageren, denken en de zaken aanpakken?
- Zitten er geen zaken in die door de groep of door individuen als kwetsend ervaren kunnen worden?

Luisteroefeningen gebruiken in taalondersteuningsactiviteiten

Stap 1: Neem de tekst (aankondiging, dialoog, nieuwsitem enz.) op een mobiel apparaat op indien mogelijk, of zoek op het internet een korte geluids- of video-opname. Zorg ervoor dat de opname hoorbaar is voor alle deelnemers (in sommige lokalen heb je meer dan één luidspreker nodig).

Als je de tekst niet kunt opnemen of verschillende keren laten afspelen voor een betere verstaanbaarheid, bereid je dan voor om de tekst luidop voor te lezen. Als het om een dialoog gaat, probeer dan om verschillende stemmen te gebruiken of vraag een vluchteling of een andere vrijwilliger om samen met jou voor te lezen.

Stap 2: Schets de situatie vooraleer je beginnende vluchtelingen een tekst voor het eerst laat beluisteren. Wanneer het bijvoorbeeld om een aankondiging gaat in een station, kun je vragen wie ooit al in een station is geweest, met welke bedoeling, wat ze er gedaan hebben, wat ze gehoord hebben enz. Je kunt ook hun begripsniveau checken van een of twee moeilijkere woorden in de tekst en ze herhalen.

Bij gevorderde deelnemers kun je eerst de opname laten horen of de tekst voorlezen en hen dan vragen om de situatie te herkennen.

Stap 3: Nadat ze een tekst de eerste keer gehoord hebben, stel je de vluchtelingen enkele eenvoudige vragen: 'Waar hoor je dergelijke zaken?', 'Hoeveel mensen zijn er aan het woord?', 'Wat zegt hij/zij?' enz. Verbeter niet meteen hun antwoorden: laat hen hun vermoedens formuleren.

Stap 4: Laat hen het fragment een tweede maal beluisteren. Pauzeer eventueel halfweg de tekst en stel de vragen opnieuw om na te gaan in hoeverre ze de inhoud hebben begrepen. Laat daarna de tekst horen tot op het einde en stel dan bijkomende vragen. Laat hen tot slot een derde maal luisteren.

Stap 5: Een dialoog kun je eventueel gebruiken als voorbeeld voor een rollenspel met vluchtelingen: ze kunnen de rollen innemen van de verschillende deelnemers aan de dialoog. Wanneer de tekst een aankondiging of een nieuwsitem is, kan het interessant zijn om een gelijkaardig fragment te laten beluisteren of voor te lezen zodat ze vertrouwd raken met dergelijke teksten en ze proberen te begrijpen.

Voorbeeld

Stap 1: Schrijf een eenvoudige dialoog, bv. de weg vinden naar het station: Bijvoorbeeld:

- A. *Excuseer, kunt u mij zeggen waar het station is?*
- B. *Jazeker, sla op het einde van de weg linksaf en steek de straat over bij de lichten.*
- A. *Sorry, ik begrijp het niet: waar moet ik links afslaan?*
- B. *Op het einde van de straat, bij die supermarkt.*
- A. *En dan steek ik de straat over?*
- B. *Inderdaad, steek de straat over en loop ongeveer 200 m rechtdoor. Het station is aan de rechterkant.*
- A. *Bedankt! Hoe laat is het?*
- B. *Het is kwart over 10.*
- A. *Oh nee, mijn trein vertrekt om 10.30 u!*

Gebruik uitdrukkingen en woorden in je dialoog die nuttig zijn voor vluchtelingen.

Stap 2: Neem indien mogelijk de dialoog op met een vriend of collega en gebruik natuurlijke stemmen, bv. op een gsm. Herbeluister de opname om na te gaan of ze duidelijk is.

Stap 3: Vraag vluchtelingen tijdens de sessies naar eenvoudige uitdrukkingen en woorden in verband met richtingaanduiding, bv. ga rechtdoor, sla links af, sla rechts af (zie Tool 48 [Je weg vinden in de stad](#)). Sluit de gsm daarna aan op een luidspreker als dat kan. Vraag de deelnemers om aandachtig te luisteren terwijl je de opname afspeelt. Lees de dialoog luidop als de opname onvoldoende hoorbaar is.

Stap 4: Stel de vluchtelingen eenvoudige vragen over de dialoog: waar gaat de man/vrouw naartoe? Moet hij/zij op het einde van de straat rechts of links afslaan? enz.

Stap 5: Indien nodig, licht woorden of uitdrukkingen toe waarover vluchtelingen nog twijfelen: bv. de straat oversteken, waar moet ik afslaan, ik ben te laat enz. Laat de dialoog nogmaals afspelen of lees de tekst opnieuw voor, maar stop halfweg om te controleren of ze het begrepen hebben. Beluister daarna het tweede deel.

Stap 6: Laat de vluchtelingen in duo's vergelijkbare eenvoudige dialogen voorbereiden. Help hen met de woordenschat en vraag aan sommigen om hun dialoog voor de groep 'op te voeren'. Help waar nodig met uitdrukkingen en uitspraak.

Stap 7: Laat de vluchtelingen nog een situatie voorbereiden, bv. iemand de weg wijzen naar de post of bank (zie Tool 55 [De reisroute van de vluchteling en de plaatselijke omgeving in kaart brengen](#)). Een

deelnemer vraagt de weg en een andere geeft aanwijzingen. Ga langs bij de duo's om naar de dialogen te luisteren en vluchtelingen aan te moedigen en bij te sturen.

LEESACTIVITEITEN

Geschikte teksten voor lees oefeningen

- opschriften die vluchtelingen op straat of in gebouwen kunnen tegenkomen. Bijvoorbeeld: Uitgang, Privé, Verboden toegang, Open van 9 u - 18 u, Gesloten, Bushalte, Verboden te roken enz., en ook langere veiligheidsboodschappen, bv. Branddeur sluiten, Pas op - natte vloer, Blijf achter de gele lijn, Houd deze deur gesloten enz.,
- sms'jes, e-mails enz.: vluchtelingen kunnen vertrouwd zijn met deze vormen van communicatie in hun eigen taal en daarom kunnen ze nuttig zijn voor elementaire schrijfoefeningen (zie Tool 20 - [Schrijfoefeningen organiseren op basisniveau](#)),
- informatiefolders die belangrijk zijn voor hen, bv. informatie over huisvesting, bibliotheekfolders, gezondheidsgerelateerde informatie (geneesmiddelenverpakkingen, voorschriften, berichten in een dokterspraktijk) enz.,
- publicitaire affiches in het straatbeeld, op het internet, in tijdschriften of kranten,
- titels en instructies op internetpagina's,
- krantenkoppen enz.,
- eenvoudige verhalen of vereenvoudigde versies van klassiekers,
- teksten die jij specifiek voor de groep hebt geschreven of die werden opgemaakt door redacteurs van taalboeken voor het basisniveau.

Overweeg de volgende vragen:

Houdt de leestekst verband met onderwerpen die aan bod komen in je andere taalondersteuningsactiviteiten?

Het is vaak interessant om teksten te selecteren die samenhangen met de onderwerpen en situaties die reeds aan bod zijn gekomen in je taalcoaching. Als vluchtelingen bijvoorbeeld werken rond een scenario voor het gebruik van gezondheidsdiensten (zie Tool 44 - [Gebruikmaken van de gezondheidszorg](#)), kies je een tekst uit die context. Vluchtelingen kunnen je hierbij helpen met eigen teksten of suggesties doen van teksten die hen interesseren of die ze om praktische redenen willen begrijpen, zoals folders of informatie over medicatie.

Is de leestekst relevant en/of interessant voor jouw groep?

Lezen in een nieuwe taal is een zware opdracht. Lezers zullen sneller gemotiveerd zijn om te lezen als de informatie voor hen nuttig of interessant is. Wanneer een vluchteling een tekst voorstelt, bepaal dan of het onderwerp nuttig is voor de hele groep:

- Bevat de oefening relevante informatie voor hun dagelijkse leven (bv. voeding, gezondheidsdiensten, vrijetijdsbesteding)?
- Gaat het om iets waarmee de deelnemers zich kunnen identificeren of dat ze hebben meegemaakt? Gaat het om een specifiek onderwerp, bv. internationaal nieuws, bekende mensen of een lokale gebeurtenis?
- Bevat het onderwerp een interessante of leuke invalshoek?

- Gaat het over de manier waarop mensen in het gastland reageren, denken en de zaken aanpakken?
- Zitten er geen zaken in die door de groep of door individuen als kwetsend ervaren kunnen worden?

Is de moeilijkheidsgraad van de leestekst geschikt voor jouw groep?

Zullen de deelnemers in staat zijn om de inhoud te begrijpen zonder alle woorden in de tekst te kennen of een woordenboek te gebruiken?

- Zijn de vluchtelingen al enigszins vertrouwd met de inhoud, bv. omdat ze erover hebben gelezen in hun eigen taal?
- Gaat het om niet-technische basiswoordenschat? Bevat de tekst 'internationale' woorden? Worden sommige woorden herhaald in de tekst?
- Gaat het om vrij korte zinnen, vooral in de actieve en minder in de passieve vorm?
- Bevat de tekst afbeeldingen, schema's, foto's enz. om de betekenis te illustreren?
- Zijn langere teksten opgedeeld in paragrafen met titels en ondertitels?

Leesteksten gebruiken in taalondersteuningsactiviteiten

Stap 1: Als je een geschikte tekst hebt gevonden (of geschreven), moet je bepalen hoe je die zal delen met de groep.

- Gaat het om een geprinte of handgeschreven tekst, kun je die dan fotokopiëren en elke deelnemer een exemplaar geven?
- Als je de tekst op het internet of in een e-mail hebt gevonden, kan iedereen de tekst dan volgen op zijn/haar smartphone, moet je de tekst afdrukken en kopiëren of kan hij worden geprojecteerd op een scherm of bord?
- Als het gaat om een foto, een bord of een bericht, kan je dit via de smartphone delen of moet het worden afgedrukt, gekopieerd of geprojecteerd?

Stap 2: Bepaal of het aangewezen is om 'het pad te effenen' door het onderwerp vooraf in te leiden, daarover vragen te stellen aan de vluchtelingen, bepaalde sleutelwoorden aan te brengen, een paar foto's te tonen enz. Anderzijds kun je ook meteen de tekst op je cursisten loslaten en achteraf vragen stellen.

Stap 3: Laat vluchtelingen de tekst lezen. Ze kunnen hem volledig lezen als het om een korte tekst gaat, verdeeld in zinnen of paragrafen als het een langere tekst is.

- Vertel dat ze zich geen zorgen hoeven te maken als ze niet alle woorden begrijpen.
- Stel eenvoudige vragen, bv. waar kun je een dergelijke tekst vinden, wat is het onderwerp, wat betekenen bepaalde woorden die door sommigen eventueel gekend zijn (laat hen een gemeenschappelijke taal of een woordenboek op hun smartphone gebruiken om elkaar te helpen).
- Vraag niemand om de tekst luidop te lezen. Stel in plaats daarvan eenvoudige vragen over de inhoud van de tekst, of laat hen vragen stellen (oefen deze uitdrukkingen: '*wat betekent ...?*', '*Hoe spreek je dit woord uit?*' enz.)

Stap 4: Laat vluchtelingen de volledige tekst of een sterk gelijkende tekst lezen. Bepaal in dit geval of het een goed idee is om hen de tekst te laten beluisteren terwijl ze mee lezen en zo de link leggen tussen de gesproken en geschreven versie. Je kunt de tekst zelf voorlezen, vooraf opnemen of iemand laten voorlezen.

Stap 5: Schakel over op een activiteit zoals een scenario of een rollenspel over een onderwerp dat met de tekst te maken heeft (zie *Scenario's voor taalondersteuning*).

Voorbeeld:

Activeer het dichtstbijzijnde brandalarm.

LAAT ALLES LIGGEN, ook je persoonlijke spullen.

Verlaat het gebouw via de dichtstbijzijnde uitgang.

GA NIET terug binnen voordat de locatie als veilig wordt beschouwd.

Meld je aan op het verzamelpunt.

Breek het glas bij brand.

Stap 1: Als er ergens in het gebouw waar je werkt een dergelijk pictogram hangt, kun je de vluchtelingen daarop wijzen, het fotograferen of van het internet afdrukken en fotokopiëren (kleurkopie is niet noodzakelijk). Projecteer de tekst op de muur of op een bord, of toon hem met een digitaal apparaat.

Stap 2: Voor je het bord aan de vluchtelingen toont, vraag je hen om het woord 'brand' uit te leggen of te vertalen. Waar hebben ze al brand gezien? (Behandel dit onderwerp op een tactvolle manier omdat sommige vluchtelingen deze situatie daadwerkelijk kunnen hebben meegemaakt in oorlogsomstandigheden). Afhankelijk van het taalniveau van de vluchtelingen kun je ook de vraag 'Wat zou jij doen...?' aanleren. Wijs de vluchtelingen op een of meerdere woorden en uitdrukkingen, bv. 'uitgang', 'bezittingen', 'ga niet'; laat hen afwisselend de woorden verklaren.

Stap 3: Toon hen het bord. Laat hen de eerste drie instructies voorlezen (de symbolen kunnen hierbij helpen). Stuur hen bij in het uitbeelden van de instructies (ga eventueel op zoek naar een brandalarm, maar zorg dat niemand het activeert!). De deelnemers kunnen elkaar helpen met uitbeeldingen, tekeningen, woordenboeken op hun gsm, een gemeenschappelijke taal enz. Laat hen daarna de volgende drie instructies voorlezen en uitbeelden. Verklaar de betekenis van 'verzamelpunt'. Als er geen verzamelpunt is in de buurt van het gebouw, verzin daarvoor dan een geschikte locatie.

Stap 4: Laat de vluchtelingen het volledige bord opnieuw lezen. Dit keer lees je elke instructie hardop (of laat een opname van jezelf of iemand anders beluisteren). Lees op een gewoon tempo met een duidelijke nadruk op de sleutelwoorden. Als de vluchtelingen zelf de uitspraak van bepaalde woorden willen inoefenen, help hen dan met herhalingsoefeningen.

Stap 5: Organiseer een eenvoudig rollenspel met vluchtelingen over een denkbeeldige brand in het gebouw. Oefen vragen in zoals 'Waar is het brandalarm?', 'Wat moeten we doen?', 'Waar is de dichtstbijzijnde uitgang?', 'Mag ik mijn tas halen?', 'Waar moeten we naartoe?' enz. Vluchtelingen spelen om de beurt de rol van brandweerman, kantoorbediende of klant in een winkel.